

Sygn. akt III AUa 1704/13

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 16 kwietnia 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach

Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący	SSA Krystyna Merker (spr.)
Sędziowie	SSA Antonina Grymel SSO del. Ewelina Kocurek - Grabowska
Protokolant	Beata Przewoźny

po rozpoznaniu w dniu 16 kwietnia 2014r. w Katowicach

sprawy z odwołania L. S. (L. S.)

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S.

o prawo do emerytury

na skutek apelacji ubezpieczonej L. S.

od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Częstochowie

z dnia 17 kwietnia 2013r. sygn. akt IV U 548/13

oddala apelację.

/-/SSA A. Grymel /-/SSA K. Merker /-/SSOdel. E. Kocurek-Grabowska

Sędzia Przewodniczący Sędzia

Sygn. akt III AUa 1704/13

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Okręgowy Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Częstochowie oddalił odwołanie ubezpieczonej L. S. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. z dnia 28 stycznia 2013r.odmawiającej ubezpieczonej prawa do emerytury.

Sąd Okręgowy rozpoznając odwołanie ustalił, że L. S. urodziła się w dniu (...). W dniu 10 grudnia 2012r. ubezpieczona złożyła wniosek

o przyznanie prawa do emerytury. W toku postępowania przed organem rentowym odwołująca złożyła wystawione przez (...) S.A. w W. dwa świadectwa wykonywania pracy w szczególnych warunkach i szczególnym charakterze z dnia 10 stycznia 2013r., z których wynika, iż w okresach od 8 listopada 1977r. do 27 stycznia 1978r., od 28 stycznia 1978r. do 10 marca 1979r. oraz od

1 czerwca 1990r. do 31 grudnia 2008r. stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywała pracę w warunkach szczególnych. Wnioskodawczyni w okresie:

1. od 1 września 1971r. do 31 stycznia 1976r. była zatrudniona w (...) Spółdzielni (...) w Z., w tym w okresie od 1 września 1971r. do 31 stycznia 1974r. w ramach umowy o praktyczną naukę zawodu;
2. od 22 kwietnia 1976r. do 28 października 1977r. była zatrudniona w Gminnej Spółdzielni (...) w P., w tym w okresie od 12 listopada 1976r. do 28 października 1977r. korzystała z urlopu wychowawczego;
3. od 8 listopada 1977r. do 10 marca 1984r. była zatrudniona w (...) S.A. w W., w tym w okresie od 11 marca 1979r. do 30 listopada 1980r. korzystała z urlopu wychowawczego;
4. od 12 marca 1984r. do 28 lutego 1990r. świadczyła na rzecz (...) S.A. w W. pracę w charakterze chałupnika;
5. od 1 marca 1990r. pozostaje zatrudniona w (...) S.A. w W., w tym w okresie od 1 marca 1990r. do 31 maja 1990r. pracowała w wymiarze 1/2 etatu.

Z powyższych okresów organ rentowy uznał za pracę w warunkach szczególnych okresy zatrudnienia od 8 stycznia 1977r. do 27 stycznia 1978r.,

od 28 stycznia 1978r. do 10 marca 1979r. oraz od 1 czerwca 1990r. do 31 grudnia 1998r. (z wyłączeniem okresów nieskładkowych przypadających po 14 listopada 1991r.), w łącznym wymiarze 9 lat, 1 miesiąca i 13 dni (v. akta rentowe).

W okresie od 12 marca 1984r. do 28 lutego 1990r. L. S. świadczyła na rzecz (...) S.A. w W. pracę jako chałupnik w oparciu o umowę

o pracę nakładczą. W okresie tym zajmowała się cynowaniem neonówek do podświetlania i podzespołów sznura do przedłużaczy. Powyższą pracę ubezpieczona wykonywała we własnym domu, z materiałów powierzonych przez pracodawcę i przy użyciu oprzyrządowania należącego do pracodawcy. Zlecone jej prace odwołująca mogła wykonywać w dowolnym czasie, korzystając przy tym z pomocy członków rodziny pozostających z nią we wspólnym gospodarstwie domowym. Wynagrodzenie za pracę obliczane było według stawki jednostkowej, ustalonej przez zakład pracy dla danej pracy. Dodatkowo wnioskodawczyni przysługiwał zwrot poniesionych kosztów (opłaty za lokal, oświetlenie, ogrzewanie, sprzątanie i koszty transportu detali do zakładu pracy) (v. akta rentowe i osobowe odwołującej, w szczególności podanie ubezpieczonej o zatrudnienie w charakterze chałupnika z dnia 13 lutego 1984r. k. 17 akt osobowych, umowa o pracę nakładczą z dnia 12 marca 1984r. k. 21 akt osobowych, wypowiedzenie umowy o pracę nakładczą z dnia 30 stycznia 1990r. k. 23 akt osobowych, oświadczenie L. S. złożone na rozprawie w dniu 17 kwietnia 2013r. k. 12)

Sąd Okręgowy oddalił odwołanie ubezpieczonej na podstawie art. 184 i art. 32 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009r. nr 153, poz. 1227) oraz rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. nr 8 poz.43 ze zm.), z powodu nieudowodnienia przez ubezpieczoną na dzień 1.01.1999r. 15-letniego okresu pracy w szczególnych warunkach.

Sąd Okręgowy wskazał, że w szczególności przy ustalaniu okresów pracy w warunkach szczególnych nie można brać pod uwagę okresu od 12 marca 1984r. do 28 lutego 1990r., albowiem w tym czasie wnioskodawczyni nie była zatrudniona

w (...) S.A. w W. na podstawie stosunku pracy, a jedynie świadczyła na rzecz tego zakładu pracę w charakterze chałupnika, w oparciu o umowę o pracę nakładczą. Zauważyć zaś należy, że zgodnie z przywołanym powyżej art. 32 ust. 1 ustawy emerytalnej, emerytura w wieku niższym niż określony w art. 27 pkt 1 przysługuje ubezpieczonym urodzonym przed dniem 1 stycznia 1949r. **będącym pracownikami**.

Literalna wykładnia cytowanego przepisu prowadzi do wniosku, iż obniżenie wieku emerytalnego, w związku z zatrudnieniem w szczególnych warunkach lub

w szczególnym charakterze, dotyczy wyłącznie pracowników, a więc zgodnie z art. 2 k.p., osób zatrudnionych na podstawie umowy o pracę, powołania, wyboru, mianowania lub spółdzielczej umowy o pracę. W ustawie o emeryturach i rentach

z FUS ustawodawca nie zawarł bowiem odmiennej definicji „pracownika”, stąd też należy, zdaniem Sądu Okręgowego, odwołać się do definicji znajdującej się

w Kodeksie pracy, jako najpewniejszej – stworzonej wszak przez gałąź prawa specjalizującą się w stosunkach pracy i będącą gałęzią pokrewną dla prawa ubezpieczeń społecznych. Oczywistym zatem jest, iż nie daje prawa do przejścia na emeryturę w wieku niższym niż podstawowy wiek emerytalny, z uwagi na zatrudnienie w szczególnych warunkach, praca w charakterze chałupnika/nakładcy. Status prawny chałupnika w zasadniczy sposób różni się bowiem od statusu pracownika zatrudnionego w tym samym zakładzie, choćby ich wynagrodzenie było ostatecznie identyczne. Różnice dotyczą przede wszystkim możliwości posiłkowania się przez chałupnika przy wykonywaniu pracy pomocą domowników, możliwością wykonywania tej pracy w dowolnych godzinach i w dowolnym wymiarze każdego dnia, a także możliwością uzyskania od nakładcy zwrotu kosztów poniesionych w związku z wykonywaniem pracy w domu. W konsekwencji powyższego,

w zestawieniu ze stosunkiem pracy, praca chałupnicza w ramach umowy o pracę nakładczą wykazuje właściwości jakościowo różne i w związku z tym do pracy wykonywanej przez chałupników zastosowanie mają tylko niektóre, nieliczne (ochronne) przepisy prawa pracy.

Kwestia możliwości zaliczenia okresu wykonywania pracy nakładczej do okresów zatrudnienia w warunkach szczególnych była już także przedmiotem rozważań Sądu Najwyższego, który w wyroku z dnia 21 stycznia 2010r. II UK 162/09 (LEX nr 583806) wprost wskazał, iż prawo do emerytury w niższym wieku przysługuje wyłącznie pracownikom zatrudnionym w szczególnych warunkach lub

w szczególnym charakterze, a nie przysługuje ubezpieczonym z tytułu zatrudnienia na podstawie innych stosunków prawnych (np. umów o pracę nakładczą), choćby wykonywali zatrudnienie w szczególnych warunkach (por. także wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 maja 2008r. I UK 354/07 (OSNP 2009/17-18/237).

W świetle powyższego, Sąd Okręgowy oddalił wniosek ubezpieczonej

o dopuszczenie dowodu z zeznań świadków J. S., E. K. (1), E. K. (2) i F. S.. Zgodnie ze wskazaną przez odwołującą tezą dowodową świadkowie ci mieli zeznawać na okoliczność czynności wykonywanych przez ubezpieczoną w ramach umowy o pracę nakładczą.

Od powyższego wyroku apelację wniosła ubezpieczona i zarzuciła błędne ustalenie, iż wykonywana przez nią praca nakładcza nie może zostać zaliczona jako praca wykonywana w warunkach szczególnych.

Ubezpieczona domagała się zmiany zaskarżonego wyroku i przyznania prawa do emerytury.

Ubezpieczona podniosła, że praca chałupnicza wykonywana w okresie od 12 marca 1984. do 28 lutego 1990r. była wykonywana w warunkach szczególnych.

Praca ta polegała na cynowaniu neonówek do podświetlania i podzespołów sznura do przedłużaczy i używało się spoiwa cynowo-ołowianego z kalafonią i kwasu solnego do odtłuszczenia. Podczas pracy wytwarzały się szkodliwe dla zdrowia opary i nieprzyjemny zapach.

Sąd Apelacyjny w Katowicach rozpoznając apelację zważył, co następuje:

Apelacja jest bezzasadna i podlega oddaleniu.

Sąd Okręgowy dokonał prawidłowych ustaleń i wydał trafne, odpowiadające prawu rozstrzygnięcie, przedstawiając logiczną argumentację prawną.

Sąd Apelacyjny akceptuje w całości zarówno ustalenia faktyczne, jak i rozważania prawne poczynione przez Sąd I instancji.

Słusznie wskazał Sąd Okręgowy, że ubezpieczona nie spełnia warunków do przyznania prawa do emerytury z art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r.

o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009r. nr 153, poz. 1227).

Zgodnie z tym przepisem ubezpieczonym urodzonym po dniu 31 grudnia 1948 r. przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32, 33, 39 i 40, jeżeli w dniu wejścia w życie ustawy osiągnęli:

- 1) okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymagany w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 60 lat - dla kobiet i 65 lat - dla mężczyzn oraz
- 2) okres składkowy i nieskładkowy, o którym mowa w art. 27.

Emerytura, o której mowa w ust. 1, przysługuje pod warunkiem nieprzystąpienia do otwartego funduszu emerytalnego albo złożenia wniosku

o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu, na dochody budżetu państwa oraz rozwiązania stosunku pracy - w przypadku ubezpieczonego będącego pracownikiem.

Na mocy § 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub

w szczególnym charakterze (Dz. U. nr 8 poz. 43 ze zm.), które to uregulowanie ma zastosowanie na podstawie odesłania z art. 32 ust. 4 w/w ustawy pracownik, który wykonywał prace w szczególnych warunkach, wymienione w wykazie A nabywa prawo do emerytury gdy osiągnie wiek emerytalny wynoszący dla kobiet 55 lat, ma wymagany 20-letni okres zatrudnienia, w tym 15 lat pracy w szczególnych warunkach przy wcześniej wymienionych pracach.

Ubezpieczona na dzień 1 stycznia 1999r. nie legitymuje się 15-letnim okresem zatrudnienia w warunkach szczególnych wymienionym w wykazie A.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego zarzuty ubezpieczonej zawarte w apelacji odnośnie odmowy zaliczenia przez Sąd Okręgowy okresu pracy ubezpieczonej

w charakterze chałupnika w oparciu o umowę o pracę nakładczą wykonywanej na rzecz (...) w W. w okresie od 12 marca 1984r. do 28 lutego 1990r. nie zasługują na uwzględnienie.

Sąd Okręgowy przeprowadził wnikliwe i obszerne postępowanie dowodowe na okoliczność charakteru pracy ubezpieczonej w tym spornym okresie w postaci dowodu z akt osobowych (...) w W., w tym podania ubezpieczonej z dnia

13 lutego 1984r. o przyjęcie do pracy w charakterze chałupnika, z umowy o pracę nakładczą z dnia 12 marca 1984r., wypowiedzenia umowy o pracę nakładczą z dnia

30 stycznia 1990r. Sąd Okręgowy wyciągnął właściwe i logiczne wnioski z zebranego w sprawie materiału dowodowego.

Słusznie ustalił Sąd Okręgowy powołując się na orzecznictwo Sądu Najwyższego, że nie podlega zaliczeniu do pracy w szczególnych warunkach okres wykonywania pracy chałupniczej przez ubezpieczoną na podstawie umowy o pracę nakładczą.

Obowiązująca aktualnie ustawa z dnia 13.10.1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych (t. j. Dz. U. z 2013r. , poz. 1442) nie pozostawia żadnych wątpliwości

co do tego, że praca w ramach stosunku pracy i praca nakładcza to dwa odrębne, niezależne od siebie tytuły podlegania ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowemu. Obowiązkowo ubezpieczeniom tym podlegają bowiem zarówno pracownicy (art. 6 ust. 1 pkt 1), jak i osoby wykonujące pracę nakładczą (art. 6 ust. 1 pkt 2), za które uznaje się osoby zatrudnione na podstawie umowy o pracę nakładczą (art. 8 ust. 3). Praca nakładcza jest zatem samodzielnym i odrębnym od pracy wykonywanej

w ramach stosunków pracy tytułem ubezpieczeń emerytalnego i rentowych (art. 11 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych), a w konsekwencji osobę wykonującą pracę nakładczą należy traktować jako podmiot objęty tym innym oraz odrębnym od pracowniczego, tytułem ubezpieczenia społecznego w rozumieniu § 27 rozporządzenia z 31 grudnia 1975 r. w sprawie uprawnień pracowniczych osób wykonujących pracę nakładczą (Dz. U. z 1976 r. nr 3 poz. 19 ze zm.).

Skoro zatem nie ma kwestii, że wykonawca pracy nakładczej nie jest pracownikiem, przeto jako osoba objęta ubezpieczeniem "niepracowniczym" ubezpieczonych, które były zatrudnione na podstawie umowy o pracę nakładczą, nie może skorzystać z przywileju przejścia na emeryturę w niższym wieku emerytalnym, przejściowo zachowanym oraz wyraźnie skierowanym wyłącznie do ubezpieczonych pracowników z mocy art. 32 ustawy o emeryturach i rentach, który to przepis nie był nowelizowany w kierunku umożliwiającym jego normatywne oddziaływanie na inne niż pracownicy kategorii ubezpieczonych. Nie uchybia to także regulacji zawartej

w § 27 rozporządzenia z 31 grudnia 1975 r., która prawidłowo odczytana wskazuje na objęcie wykonawcy pracy nakładczej innym niż pracowniczy tytułem ubezpieczenia społecznego, bo odrębnym i samodzielnym "niepracowniczym" ubezpieczeniem osób zatrudnionych na podstawie umowy o pracę nakładczą (art. 8 ust. 3 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych), do których nie znajduje zastosowania art. 32 ustawy o emeryturach i rentach.

Ponadto zagadnienie dotyczące nabywania prawa do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym wyłącznie przez tych ubezpieczonych, którzy legitymują się statusem pracownika była przedmiotem licznych orzeczeń Sądu Najwyższego.

W szczególności w wyroku z dnia 25 stycznia 2005 r., I UK 142/04 (OSNP 2005

nr 17, poz. 272) stwierdzono, że przedstawione w art. 32 ustawy o emeryturach

i rentach z FUS ograniczenia prawa do wcześniejszej emerytury jedynie do wypadków świadczenia pracy w charakterze pracownika nie jest niezgodne z konstytucyjną zasadą równego traktowania (podobnie wyrok z dnia 29 czerwca 2005 r., I UK 300/04, OSNP 2006 nr 5-6, poz. 94). Z tej przyczyny prawo do emerytury w niższym wieku przysługuje wyłącznie pracownikom zatrudnionym w szczególnych warunkach lub

w szczególnym charakterze, a nie przysługuje ubezpieczonym z tytułu zatrudnienia na podstawie innych stosunków prawnych (np. umów o pracę nakładczą), choćby wykonywali zatrudnienie w szczególnych warunkach (wyrok z dnia 8 maja 2008 r.,

I UK 354/07, Monitor Prawa Pracy 2008 nr 10, s. 544).

Podobnie Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 8 maja 2008r. I UK 354/07 (OSNP 2009/17-18/237) stwierdził, że prawo do emerytury w niższym wieku emerytalnym na podstawie art. 32 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz. U. z 2004r. Nr 39, poz. 353 ze zm.) nie przysługuje ubezpieczonym z tytułu zatrudnienia na podstawie umów o pracę nakładczą, choćby wykonywali to zatrudnienie w szczególnych warunkach.

Także w wyroku z dnia 21 stycznia 2010r. II UK 162/09 (LEX nr 583806) Sąd Najwyższy wskazał, że przedstawione w art. 32 ustawy z 1998r. o emeryturach i rentach z FUS ograniczenia prawa do wcześniejszej emerytury jedynie do wypadków świadczenia pracy w charakterze pracownika nie jest niezgodne z konstytucyjną zasadą równego traktowania. Z tej przyczyny prawo do emerytury w niższym wieku przysługuje wyłącznie pracownikom zatrudnionym w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, a nie przysługuje ubezpieczonym z tytułu zatrudnienia na podstawie innych stosunków prawnych (np. umów o pracę nakładczą), choćby wykonywali zatrudnienie w szczególnych warunkach.

Z tych względów bez zaliczenia okresu pracy chałupniczej ubezpieczona legitymuje się tylko okresem pracy w szczególnych warunkach, jak to prawidłowo ustalił Sąd Okręgowy, w wymiarze 9 lat 1 miesiąca i 13 dni.

Mając powyższe na uwadze ubezpieczona nie spełnia warunku 15 lat pracy w szczególnych warunkach do przyznania prawo do emerytury na mocy art. 184 w związku z art. 32 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Dlatego na mocy art. 385 kpc należało orzec jak w sentencji.

/-/SSA A. Grymel /-/SSA K. Merker /-/SSO del. E. Kocurek-Grabowska

Sędzia Przewodniczący Sędzia

ek